

”Nuorten asiallahan tässä ollaan kaikki”

Etsivän nuorisotyön yhteistyö Ohjaamojen kanssa / raportti kyselytuloksista

Reetta Pietikäinen 10 2019

Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) on toteuttanut kaksi kyselyä etsivän nuorisotyön ja työpajojen yhteistyöstä Ohjaamojen kanssa. Syksyllä 2018 toteutetulla ensimmäisellä kyselyllä kartoitettiin toteutettua yhteistyötä, sen haasteita ja kehittämistarpeita. Keväällä 2019 toteutetulla toisella, tarkennetulla kyselyllä pyrittiin löytämään yhteistyötä edistäviä ja estäviä tekijöitä sekä kuvaamaan yhteistyön toivottua ihannetilaa. Kyselyllä haettiin myös näkemyksiä Ohjaamoista löytyvistä palveluista ja Ohjaamo-toiminnan seutukunnallisuuden toteuttamisesta. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi 56 etsivän nuorisotyön toimijaa ja 83 työpajatoimijaa, toiseen kyselyyn 192 etsivän työn toimijaa ja 135 työpajatoimijaa. Yhteensä kyselyvastauksia on siis 466.

Kyselyjen tarkoituksena oli saada valtakunnallista tietoa hajanaisten ja usein keskenään ristiriitaisten paikallisten kokemusten sijaan. Tavoitteena on tuottaa tietoa ja konkreettisia kehittämisehdotuksia toimialojen yhteisen kehittämistyön pohjaksi. Ensimmäisen kyselyn raportti löytyy TPY:n sivuilta¹.

Tähän raporttiin on koottu toisen, tarkennetun kyselyn keskeiset tulokset etsivän nuorisotyön osalta. Vastauksia saatiin kaikista maakunnista, eniten Uudeltamaalta, Pirkanmaalta, Varsinais-Suomesta ja Pohjois-Pohjanmaalta. Vastaajista 43 prosenttia oli kaupunkimaisista kunnista (n=81), 27 prosenttia taajaan asutusta kunnasta (n=50) ja 30 prosenttia maaseutumaisesta kunnasta (n=56). 63 prosenttia vastaajista työskentelee etsivinä nuorisotyöntekijöinä ja 29 prosenttia heidän esimiehinään. 8 prosenttia työskentelee moninaisemmissä tehtävissä, esimerkiksi yhdistettynä etsivän nuorisotyön esimiehenä ja Ohjaamo-koordinaattorina tai osa-aikaisesti etsivänä ja osa-aikaisesti nuoriso-ohjaajana.

Tiivistelmä

Toteutettu kysely osoittaa, että etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön toimivuudessa on valtakunnallisesti varsin suuri kirjo. Osa etsivän nuorisotyön toimijoista kokee yhteistyön toimivan loistavasti, mutta osa näkee siinä merkittäviä puutteita ja kehittämistarpeita. Keskeisiksi epäkohdiksi nousevat ennen kaikkea epäselvät roolit ja työnjaot etsivän nuorisotyön ja Ohjaamon välillä. Kyselyn mukaan monet etsivän nuorisotyön toimijoista kokevat Ohjaamoissa tehtävän työn vievän liiaksi aikaa heidän perustehtävältään. Ohjaamojen kerrotaan toimivan useilla pienillä paikkakunnilla liiaksi etsivän nuorisotyön varassa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista palvelujärjestelmän toimivuuden eikä nuorten tukemisen kannalta.

Etsivän nuorisotyön ja Ohjaamon yhteistyön toivotusta ihannetilasta jäsenyy kyselyn kautta suhteellisen yhtenäisen kuva. Ihannetilassa etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen roolit ovat selkeät ja toisiaan tukevat, ja yhteistä työtä tehdään nuorilähtöisesti nuoren tavoitteiden suuntaan. Kyselyn perusteella on löydettävissä yhteisiä yhteistyötä haittaavia tai estäviä tekijöitä sekä toisaalta yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä. Nämä yhteistyötä edistävät tekijät toimivat askeleina kohti yhteistyön toivottua tilaa, ja niiden vakiinnuttaminen on olennaista yhteistyön kehittämisen kannalta. Nuorten tukeminen ja heidän tilanteidensa edistäminen edellyttävät selkeämpiä rooleja ja sitä kautta toimivampaa yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen välillä. Nuorten palvelupolut tulee saada saumattomiksi ja nuorten tilanteita parhaiten edistäviksi.

Etsivän nuorisotyön Ohjaamojen kanssa toteuttama yhteistyö

- Jos omalta toimialueelta löytyy Ohjaamo, 92 % vastaajista (n=115) toteuttaa yhteistyötä Ohjaamon kanssa, 8 % vastaajista (n=10) ei tee yhteistyötä.

¹ https://www.tpy.fi/site/assets/files/8068/ohjaamoyhteistyö_raportti_tpy_01_2019.pdf

- Toteutettu yhteistyö on varsin moninaista, ja yleisimmät yhteistyömuodot ovat: etsivän nuorisotyön nuorten kanssa asiointi yhdessä Ohjaamossa, etsivän nuorisotyön nuorten informointi Ohjaamon tilaisuuksista, etsivän nuorisotyön edustajan osallistuminen Ohjaamon työryhmiin tai verkostoihin ja etsivä nuorisotyö ohjaa nuoria asioimaan itse Ohjaamossa.

Yhteistyön toivottu ihannetila

- etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen roolit ovat selkeät ja toisiaan tukevat
- yhteistyö on vahvaa ja molemminpuolista asiantuntemuksen hyödyntämistä
- toimijat sijaitsevat saman katon alla tai etsivät ovat sovitusti Ohjaamoissa tavattavissa
- yhteistä työtä tehdään nuorilähtöisesti nuoren tavoitteiden suuntaan

Yhteistyötä haittaavia ja estäviä tekijöitä

- Epäselvyydet rooleissa – etsivän nuorisotyön panosta käytetään Ohjaamossa liikaa
- Pitkät etäisyydet eikä Ohjaamolla seutukunnallista toimintaa
- Ohjaamo ei tarjoa riittävää tukea monialaisia palveluita tarvitseville
- Toisen toimijan työn heikko arvostus ja yhteistyöhaluttomuus

Yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä

- Yhteistyörakenteet ja johdon tuki
- Yhteinen suunnittelu ja kehittäminen sekä yhteiset toimintatavat
- Saman katon alla toimiminen tai yhteinen hallinnollinen rakenne
- Yhteinen näkemys nuorten tarpeista sekä yhteisistä tavoitteista ja työstä

Kehittämisehdotukset

- paikallisten ja alueellisten yhteistyörakenteiden vakiinnuttaminen
- toimijoiden rooleista, työnjaosta ja palveluprosesseista sopiminen
 - etsivät nuorisotyöntekijät ovat keskeinen osa Ohjaamojen toimintaa, mutta Ohjaamo ei voi toimia heidän työpanoksensa varassa
- seutukunnallisten ratkaisujen hakeminen
- valtakunnallinen ohjaus em. ehdotusten toteuttamisessa

1. Etsivän nuorisotyön toteuttama yhteistyö Ohjaamon kanssa: nuorten kanssa asiointia Ohjaamossa tavattavissa olemiseen

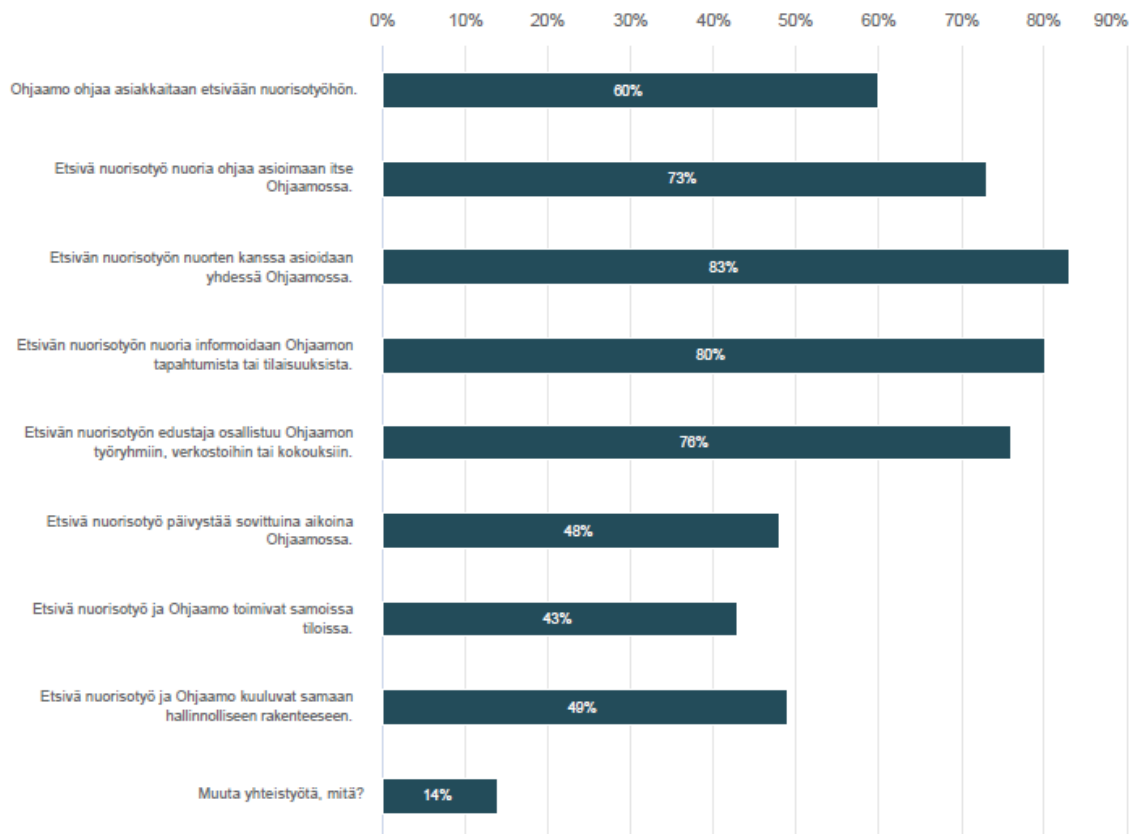
Valtaosa vastaajista, 92 prosenttia (n=115) tekee yhteistyötä Ohjaamojen kanssa, jos omalta toimialueelta löytyy Ohjaamo. 8 prosenttia (n=10) puolestaan ilmoitti, ettei toteuta lainkaan yhteistyötä Ohjaamon kanssa. Kyselyn perusteella etsivän nuorisotyön Ohjaamojen kanssa toteuttama yhteistyö on moninaista. Yleistä on, että etsivät asioivat yhdessä omien nuortensa kanssa Ohjaamossa ja tukevat näin nuoren palveluprosessia. Tyypillistä on myös, että etsivät kertovat nuorille Ohjaamon tilaisuuksista sekä osallistuvat itse Ohjaamon erilaisiin työryhmiin tai verkostoihin.

Yleisimmät yhteistyömuodot ovat:

- Etsivän nuorisotyön nuorten kanssa asioidaan yhdessä Ohjaamossa: 83 %
- Etsivän nuorisotyön nuoria informoidaan Ohjaamon tapahtumista tai tilaisuuksista: 80 %
- Etsivän nuorisotyön edustaja osallistuu Ohjaamon työryhmiin, verkostoihin tai kokouksiin: 76 %
- Etsivä nuorisotyö nuoria ohjaa asioimaan itse Ohjaamossa: 73 %

Lisäksi:

- Ohjaamo ohjaa asiakkaitaan etsivään nuorisotyöhön: 60 %
- Etsivä nuorisotyö ja Ohjaamo kuuluvat samaan hallinnolliseen rakenteeseen: 49 %
- Etsivä nuorisotyö päivystää sovittuina aikoina Ohjaamossa: 48 %
- Etsivä nuorisotyö ja Ohjaamo toimivat samoissa tiloissa: 43 %
- Muu yhteistyö: 14 %, mikä on yleisimmin yhteisiä ryhmätoimintoja tai etsivän työn toteuttamaa ns. puhelinpäivystystä, eli joku etsivistä on Ohjaamon kautta tavoitettavissa ainakin puhelimitse päivittäin

Jos yhteistyötä ei tehdä, perustelut liittyvät pitkiin etäisyyksiin tai siihen, että monialaista yhteistyötä toteutetaan jo omin voimin. Osa vastaajista myös katsoi, ettei Ohjaamo vastaa niiden etsivän nuorisotyön nuorten tarpeisiin, joilla on kokonaisvaltaisia tukitarpeita eivätkä he vielä ole suuntaamassa työ- tai koulutusmarkkinoille:

- *"Ohjaamo toimii ainoastaan keskuskaupungissa ja samat toimijat löytyvät meiltä lähempää."*
- *"Etsivän nuorisotyön nuoret saavat paremmin apua etsiviltä kuin Ohjaamolta. Etsivien nuorten haasteet ovat suuremmat. Koemme, että Ohjaamosta voi saada kevyempää apua esim. työnhakuun, kun taas useimmat etsivien asiakkaat eivät ole edes työkuntoisia."*

2. Näkemyksiä omalla alueella toimivan Ohjaamon tarkoituksenmukaisuudesta

Reilulla puolella vastaajista, 65 prosentilla (n=125), löytyy Ohjaamo oman organisaation toiminta-alueella. Kolmasosalla (33 %, n=64) ei puolestaan Ohjaamoa ole toiminnassa omalla alueellaan. Kaksi prosenttia (n=3) ilmoittaa, ettei Ohjaamoa vielä löydy, mutta se on suunnitteilla.

Kyselyssä kysyttiin, onko tarkoituksenmukaista, että omalla alueella toimii Ohjaamo. Valtaosa vastaajista, 87 %, (n=107) pitää alueeltaan löytyvää Ohjaamoa tarkoituksenmukaisena. Osa vastaajista, 13 prosenttia (n=16) kuitenkin koki, ettei Ohjaamon toiminen ole tarkoituksenmukaista heidän toiminta-alueellaan.

Ohjaamo lisää palvelujen saavutettavuutta ja vauhdittaa monialaista yhteistyötä – toiminta on tarkoituksenmukaista

Ohjaamo-toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kokevat perustelevat näkemystään sillä, että Ohjaamo on maldantanut nuorten kynnyksiä palveluihin, lisännyt niiden saavutettavuutta sekä vahvistanut ja nopeuttanut monialaista yhteistyötä:

- *"Pieni paikkakunta, josta palvelut siirtyneet suurempaan naapurikuntaan, joten on ollut erittäin hyvä asia, että esim. TE-palvelut on kuitenkin löytynyt Ohjaamosta."*

- *"Ohjaamo on tuonut paljon hyvää – edesauttaa nuorten nopeampaa ja sujuvampaa etenemistä, vahvistaa verkostojen yhteistä työtä, asioiden hoitaminen helpottunut ja nopeutunut, etsivän nuorisotyönkään ei tarvitse käyttää työaika esim. Kelan papereiden tulkintoihin."*
- *"Moniammatillinen yhteistyö sujuvoittaa nuorten palveluihin ohjaamista ja saamista."*

Monialaista yhteistyötä toteutetaan muutoinkin – toiminta ei tarkoituksenmukaista

Ne, jotka eivät kokeneet alueensa Ohjaamo-toimintaa tarkoituksenmukaiseksi, katsoivat, ettei Ohjaamo tarvita, koska palvelut ja monialainen yhteistyö saadaan muutoinkin toimimaan, ja etsivällä nuorisotyöllä on kunnassa keskeinen rooli. Kyse on etenkin pienistä kunnista:

- *"Meillä toimii verkostot hyvin, jollei paremminkin, ilman Ohjaamo."*
- *"Etsivä nuorisotyö on jo pieni Ohjaamo, pienelle kunnalle ihan riittävä. --- Se on yksi "luukku" lisää nuorelle. Parempi tulla suoraan etsivään nuorisotyöhön, joka sitten ohjaa / saattaa / kulkee rinnalla tarvittaessa eteenpäin."*

3. Näkemykset omalla alueella mahdollisesti tarvittavan Ohjaamon tarkoituksenmukaisuudesta

Jos Ohjaamo ei omalta toiminta-alueelta löytynyt, reilu puolet, 66 prosenttia vastanneista (n=44) katsoi, ettei sitä myöskään tarvita, mutta reilu kolmannes, 34 prosenttia (n= 23) oli sitä mieltä, että Ohjaamo olisi alueella tarpeellinen:

Potentiaaliselle Ohjaamolle ei tarvetta – palvelut toimivat nykyin "ohjaamomaisesti"

Mahdollisen Ohjaamon tarpeettomaksi kokevat katsovat, paikkakunnalla toimitaan muutoinkin monialaisesti ja ohjaamomaisesti, eikä erillistä Ohjaamo siten tarvita. Tämä on tilanne etenkin pienillä paikkakunnilla:

- *"Koska kunta on pieni ja toimintamme jo nyt perustuu pitkälti samasta ohjauksesta, mitä Ohjaamot tekee."*
- *"Paikkakunta on pieni ja toimijat lähellä toisiaan, sekä helposti saatavilla. Käytännössä ohjaamopalvelut löytyvät, vaikka meillä ei ole Ohjaamo-nimistä palvelupistettä. TE-palvelut toimivat etäyhteydellä ja muut palvelut on saatavilla helposti."*
- *"Työpaja toimii ns. ohjaamona. Ei siihen enempää resursseja ja väliportaita tarvitse."*

Potentiaaliselle Ohjaamolle olisi tarvetta – vahvistaisi monialaista yhteistyötä ja madaltaisi kynnyksiä

Mahdollisen Ohjaamon tarpeelliseksi kokevat nostivat esille palveluiden saatavuuden paranemisen etäisyyksien lyhentymisen avulla ja yhden luukun toimintaperiaatteen edut monialaisen työn ja nuorten tukemisen kannalta:

- *"Lähimpiin Ohjaamo-palveluihin on pitkä matka ja Ohjaamo-toiminnan käynnistäminen edesauttaisi moniammatillisen yhteistyön kehittämistä ja tekemistä."*
- *"Tarvetta matalan kynnyksen kohtaamispaikalle, jossa palveluita ja ohjausta saatavilla saman katon alla."*
- *"Osa itsenäisemmin toimivista nuorista voisi hyötyä Ohjaamosta."*

4. Näkemyksiä Ohjaamoista löytyvistä palveluista: tukea kouluttautumiseen ja työllistymiseen sekä arkeen ja hyvinvointiin

Vastaajien mukaan Ohjaamoista tulisi löytyä ne keskeiset palvelut, joita nuoret käyttävät. Kyse on ennen kaikkea työllistymiseen ja kouluttautumiseen tukea tarjoavista palveluista, mutta myös kokonaisvaltaisemmin arkea ja hyvinvointia tukevista palveluista. Keskeisimmiksi palveluiksi nähdään TE-palvelut, Kela ja sosiaalitoimi. Tärkeänä pidetään myös terveyspalveluja, mielenterveyspalveluja, etsivää nuorisotyötä ja päihdepalveluja. Moni toi esille lisäksi velkaneuvonnan, asumiseen liittyvät palvelut ja työpajatoiminnan. Jotkut mainitsivat myös nuorten palveluohjauksen, koulutusohjauksen ja harrastustoiminnassa neuvomisen. Jotkut vastaajista toivat myös tässä kohden esille näkemyksensä, että pienessä kunnassa monialainen työ ja nuorten ohjaaminen toimivat hyvin ilman Ohjaamoakin.

Moni vastaaja katsoi, että Ohjaamojen on olennaista tarjota palveluja matalalla kynnyksellä niin, että nuori saa nopeasti tarvitsemansa avun, pitkäaikaisesta tukemisesta ja rinnalla kulkemisesta vastaavat muut

toimijat, kuten etsivä nuorisotyö. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että Ohjaamoissa osataan hyödyntää nuorten palveluiden verkostoja ja muita toimijoita: Ohjaamo-toimijan tulee ohjata nuori tarvitsemaansa palveluun myös Ohjaamon ulkopuolella. Katsottiin myös, että monin paikoin on realistista, että eri toimijatahot ovat sovitusti tiettyinä aikoina läsnä Ohjaamossa. Tämänhetkisiä resursseja ei kuitenkaan pidetty tähän aina riittävänä. Kaiken kaikkiaan olennaisimmaksi asiaksi nousee nuoren kohtaaminen, yksilöllinen ohjaus ja sujuva palveluohjaus.

- *"Työllistymistä tukevat palvelut, opintopalvelut, terveyspalvelut (tai ainakin tiivis yhteys niihin ohjaamiseen), talous- ja velkaneuvontaan ohjaavat palvelut."*
- *"Ideaalitalanne olisi: sosiaali-, mielenterveys- ja päihdetyö, terveydenhoitaja, TE-toimiston palvelut, etsivä nuorisotyö, KELA, ammatinvallinnan ammattilainen."*
- *"TE-palvelut ja Kela. Näitä kysytään eniten. On myös hyvä olla terveydenhuollon palveluita, mielenterveys- ja päihdepalveluita. Asumisohjausta. Monipuolista tarjontaa. Velkaneuvonta on myös hyvänä koettu."*
- *"TE-palvelut, sosiaaliohjaaja, etsivä/erityisnuorisotyö, Kela, työpaja"*
- *"Kela, TE-palvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut walk in -periaatteella. Sosiaalityöntekijä, joka pystyisi hoitamaan asiakkaan asioita asiakkaan asuinpaikasta riippumatta. Asiantunteva ja lämmin henkilökunta vastaanottamassa nuorta ja Ohjaamassa häntä oikeiden palveluiden pariin. Myös erilaiset teemapäivät (asuminen, terveys yms.) ovat olleet hyviä ja nuorten kanssa helposti lähestyttäviä."*
- *Psykiatrinen sairaanhoitaja, tai ainakin jonkinlainen terveyspalvelu, joka pystyy ohjaamaan nuoria matalalla kynnyksellä mielenterveyspalveluiden piiriin. TE-palvelut. Nämä vähintäänkin. Mutta mitä useampi nuorten parissa toimiva on jotenkin mukana Ohjaamo-verkostossa, sen parempi.*
- *Nyt mennään vain TE-toimistojohtoisesti ja heidän näkemyksiä toteuttaen. Ohjaamosta ei saa tarpeeksi palveluita, vaan ne ohjaa muihin palveluihin myös TE-toimistolle itselleen. Tällöin tulee yksi byrokratian toimipiste lisää.*
- *"Meidän kunnassamme on huomattu, että nuorten terveydenhoitajan palvelut ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä, aiemmin puuttuneita palveluita."*

5. Seutukunnallisten Ohjaamo-palvelujen toteuttaminen: jalkautumisesta digitaalisiin palveluihin

TPY:n aiemmassa kyselyssä moni vastaaja toivoi, että Ohjaamot toimisivat laajemmin seutukunnallisesti. Tässä kyselyssä kysyttiin, miten seutukunnallisuutta voitaisiin käytännössä toteuttaa. Suurin osa vastaajista piti seutukunnallisuutta tarkoituksenmukaisena, ja konkreettisia ehdotuksia sen toteuttamiseksi esitettiin lukuisia. Pitkien etäisyyksien katsotaan nyt jättävän nuoria tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle. Seutukunnallisuus merkitsi vastaajien mukaan sitä, että Ohjaamot voisivat palvella sijaintikuntansa lisäksi myös lähikuntien nuoria. Jotkut toivat myös esille, että heillä toteutetaan jo seutukunnallista yhteistyötä.

- *"Kaikkien Ohjaamon palveluiden tulisi olla avoimia nuoren kotikunnasta riippumatta, jotta palvelu olisi tasa-puolista. Jonkinlaisella ostosopimuksella kenties."*
- *Kaupunki-Ohjaamojen edustus, pienten kuntien edustus ja TE-aluekoordinaattori sekä ELYn edustaja tiiminä rakentavat seudullisen Ohjaamo-mallin.*
- *X-kunnassa palvelut toimivat hyvin. Ohjaamoa käytetään yhteistyössä Y-kaupungin kanssa, käytännössä kaikkia Ohjaamon palveluja ei tarvita, vaan sieltä tulee soitto ja yhteydenotto pyyntö meidän nuoresta.*

• Jalkautuminen lähikuntiin

Yhtenä seutukunnallisuuden toteuttamisen mahdollisuutena nousee esille Ohjaamo-palveluiden jalkautuminen säännöllisesti sovittuina aikoina lähikuntiin. Kyse olisi siis seutukunnallisesti liikkuvista ja kiertävistä Ohjaamoista. Käytännön toteutustapoina esitettiin jalkautumista nuorisotaloille esim. kerran viikossa, pop up - Ohjaamoja ja Ohjaamo-bussia. Olennaisena pidettiin yhteistyötä paikallisten palveluverkostojen kanssa.

- *"Ohjaamo-bussi kerran kahdessa viikossa esim. paikkakunnalle, jos on tarvis, aikoja saisi etsivältä."*
- *"Ohjaamot voisivat pitää ns. pop-up -päiviä alueilla, joissa Ohjaamoa ei ole."*

• Digitaaliset Ohjaamo-palvelut

Eräänä ratkaisuna tuodaan esille digitaalisten palveluiden mahdollisuudet seutukunnallisten palveluiden rakentumisessa. Kyse olisi digitaalisesta toimintaverkostosta ja verkko-Ohjaamoista:

- *"Esim. etsivän nuorisotyöntekijän luona olisi verkkoyhteys (esim. Skype) sellaiselle paikkakunnalle, jossa Ohjaamo toimii. Mikäli kyseessä olisi asiakkaalle pikaisesti hoidettava asia, olisi "verkko-Ohjaamossa" ko. alan asiantuntija paikalla."*
- *"Pienillä paikkakunnilla Ohjaamo-asiakkuuksia verrattain vähän. Ohjaamon voisi rakentaa sähköiseksi toimintaverkostoksi seutukunnallisesti."*

- **Ohjaamojen välinen yhteistyö**

Esille nousi myös Ohjaamojen välinen yhteistyö etenkin tapahtumien, viestinnän ja edunvalvonnan osalta:

- *"Hallinto, koordinointi, mainonta, viestintä tulisi hoitaa keskitetysti ja siihen keskittyvien ihmisten toimesta, jolloin itse Ohjaamotyö voisi jäädä kuntien tekemäksi. Nyt pienestä porukasta revitään irti valtavasti ilman, että siihen on annettu resursseja johdolta tai on osaamista. Myös vetovastuu on epäselvä."*
- *"Esim. X-maakunnassa voisi olla alueen "pää-Ohjaamo", joka antaisi tukea, keräisi ja levittäisi ajankoh- taista paikallista tietoa, koulutusta ja toimisi ikään kuin Ohjaamo-toiminnan edunvalvojana seutukunnallisesti alueen muiden Ohjaamojen hyväksi ja tueksi. Eli tekisi pienimuotoisemmin samaa työtä, jota Kohtaamo on teh- nyt."*

6. Etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyö ihannetilanteessa: toisiaan tukevat roolit ja nuori- lähtöinen yhteinen työ

Kyselyvastausten mukaan etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön toivotussa ihannetilanteessa olen- naista on, että yhteistä työtä tehdään nuorilähtöisesti nuoren tavoitteiden suuntaan. Ihannetilanteessa etsi- vän nuorisotyön ja Ohjaamojen roolit ovat selkeät ja toisiaan tukevat, yhteistyö on vastavuoroista asiantun- temuksen hyödyntämistä ja toimijat sijaitsevat saman katon alla tai etsivät ovat sovitusti Ohjaamoissa tavat- tavissa.

- **Selkeät ja toisiaan tukevat roolit**

Keskeinen osa ihanteellista yhteistyötä ovat yhdessä sovitut selkeät roolit ja työnkuvat, jotka täydentävät ja tukevat toisiaan. Tällöin etsivällä nuorisotyöllä ja Ohjaamolla on omat vastualueensa ja paikkansa palvelu- polulla, joista käsin yhteistyötä tehdään ja nuorten tilanteita edistetään. Moni vastaaja painotti, ettei Oh- jaamo voi toimia etsivän nuorisotyön varassa – kuten tilanne tällä hetkellä paikoin on. Tällöin etsivät eivät voi panostaa riittävästi perustehtäväänsä, eli nuorten pariin jalkautuvaan työhön. Kyselyn perusteella tämä on yksi yhteistyön suurimmista epäkohdista. Ihannetilanteessa olennaista on, että etsivät ovat keskeinen osa Ohjaamo-toimintaa, mutta eivät toimi sen käytännön ylläpitäjinä:

- *"Etsivä on osana Ohjaamoa, mutta Ohjaamo ei ole riippuvainen etsivästä, vaan sen toiminta on organisoitu yhdessä esim. ohjausryhmän toimesta. Ohjaamo tukee etsivän työtä ja etsivä on osa Ohjaamoa."*
- *"Etsivät olisivat osa asiantuntija-tiimiä, eivätkä Ohjaamon ylläpitäjiä."*
- *"Olen tyytyväinen tämänhetkiseen tilanteeseemme: olemme mukana kehittämässä Ohjaamo-toimintaa, sekä omalta osaltamme ohjaamme nuoria Ohjaamon järjestämiin ryhmiin, tapahtumiin ja Ohjaamon kautta löyty- viin palveluihin. Vaikka etsivä työ on ollut aiemminkin hyvin verkostoitunutta, on Ohjaamo-verkosto ja säännöl- liset kokoontumiset Ohjaamo-verkoston kesken helpottaneet yhdessä toimimista entisestään. Koen, että olemme aika pitkälti ihannetilanteessa etsivän työn kannalta. Pääpainopiste on siis nimenomaan niin, että et- sivä työ pyrkii tavoittamaan ja löytämään palveluiden ulkopuolella olevat nuoret, ja Ohjaamo on eräänlainen palvelukeskittymä, johon nuoria voi sitten etsivästä työstä ohjata."*

- **Vastavuoroinen asiantuntemuksen hyödyntäminen**

Rooleista ja vastuista sopiminen mahdollistaa yhteisten prosessien rakentamisen ja vastavuoroisen asiantun- temuksen hyödyntämisen. Tämä merkitsee sekä molemminpuolisia asiakasohjauksia että tarpeiden mukaista konsultointia nuorten tilanteissa:

- *"Saattaen vaihtamista puolin ja toisin. Jos etsivällä on asiakas, joka hyötyy Ohjaamon tarjoamista palveluista, voidaan yhdessä mennä Ohjaamoon. Jos taas Ohjaamo kokee, että heille tullut asiakas hyötyisi rinnalla kulki- jasta, niin he ovat yhteydessä etsivään nuorisotyöhön."*
- *"Yhteiset tavoitteet, sovitut pelisäännöt ja prosessit (esim. nuorten ohjaus ja palveluun ohjaus saattaen), yhtei- set fyysiset työtilat."*

- *"Ihanne olisi, jossa ENT nähtäisiin aidosti yhteistyötahona eikä niinä, jotka "etsivät" ja tuovat Ohjaamoon asiakkaita. Yksin työskentelyyn tottuneet toimijat (esim. TE-palvelut, psykiatriset palvelut jne.) oppisivat katsomaan kokonaisuutta laajemmin ja käyttämään etsivän asiantuntijuutta ja mahdollisuuksia yhdessä miettiä suunnitelma, jossa etsivä on aktiivinen toimija eikä pelkkä palveluun saattaja."*
- *"Aukotonta koppien ottoa."*

- **Toimiminen saman katon alla tai etsivät sovitusti Ohjaamoissa tavattavissa**

Moni vastaajista piti hyvänä mallina samoissa tiloissa toimimista, tai ainakin sovitusti Ohjaamossa tavattavissa olemista eli ns. päivystysaikoja Ohjaamossa. Olennaista on, että Ohjaamossa tavattavissa oleminen on tarkoituksenmukainen osa työtä, mutta ei sen keskeinen sisältö.

- *"Samoissa tiloissa tapahtuvaa yhteistyötoimintaa tai sovitut yhteiset päivystysajat."*
- *"Ohjaamo-toiminta voisi olla kiinteä osa etsivien perustyötä muutaman tunnin viikossa. Samalla ohjautuisi tuen tarpeessa olevia nuoria tiiviimpään ohjaukseen etsivään työhön."*
- *"Etsivä nuorisotyö osana Ohjaamoa. En vaihtais tätä pois! Ohjaamo on meidän työyhteisö ja etsivä nuorisotyö meidän tiimi."*

- **Yhteistä työtä nuorilähtöisesti**

Kaiken kaikkiaan ihanneltilanteessa olennaisinta on, että etsivä nuorisotyö ja Ohjaamo toimivat yhteistyösään aina nuorilähtöisesti ja nuoren tavoitteiden suuntaan. Kyse on näin ollen yhteisistä toimintamalleista, prosesseista ja tavoitteista, jotka rakentavat yhteistä työtä yhteisten asiakkaiden eteen:

- *"Molempien pitää ymmärtää toimivansa saman tavoitteen saavuttamiseksi. Fokus on nuoressa."*
- *"Saumaton, avoin, samaan tavoitteeseen työskentelevä."*
- *"Nuorisotyön menetelmin, nuori edellä. Yhteinen kehittämisuunta!!!"*

7. Yhteistyötä haittaavia tekijöitä

Kyselyn perusteella etsivän nuorisotyön yhteistyö Ohjaamojen kanssa on monin paikoin kehittynyt. Tämä on edellyttänyt keskusteluja ja yhteisten linjausten sopimista:

- *"Tällä hetkellä ei haittaavia tekijöitä ole olemassa juurikaan. Haasteita on ollut yhteistyössä TE-toimiston kanssa, mutta tähänkin asiaan ollaan saamassa parannusta käytyjen neuvottelujen johdosta."*

- **Epäselvyydet rooleissa – etsivän nuorisotyön panosta käytetään Ohjaamossa liikaa**

Keskeisimmäksi yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi nousee epäselvyydet rooleissa ja työnkuissa. Tämä on johdannut siihen, että suhteessa etsivän nuorisotyön resursseihin heidän työpanostaan käytetään Ohjaamoissa paikoin liikaa. Osa vastaajista kokee, että erityisesti sovitusti Ohjaamoissa tavattavissa oleminen eli ns. päivystykset ovat heikentäneet heidän mahdollisuuksiaan tehdä omaa päätyötään. Kyse on vastuista, joita ei ole jaettu tarkoituksenmukaisesti ja toimenkuvista, joita ei ole mitoitettu olennaisten työtehtävien mukaan:

- *"Koska olemme joutuneet tekemään liikaa Ohjaamon eteen. --- Yhdessä vaiheessa Ohjaamoon pakotettiin päivystämään joka päivä, joten se vei aikaa oikealta työltä."*
- *"Ohjaamon resurssit kohdentuu liikaa koordinointiin, ja asiakastyö jää etsivien varaan."*
- *"Aluksi etsivät joutuivat olla liian paljon Ohjaamossa asiantuntijoina ja tehdä Ohjaamo-koordinaattorin työtehtäviä."*
- *"Etsivän nuorisotyön rooli Ohjaamossa, on ollut välillä hukassa. On ollut vaikeuksia hahmottaa, mikä kuuluu etsivän nuorisotyön työnkuvaan ja mikä Ohjaamon työntekijöiden työnkuvaan."*
- *"Ohjaamo on tuonut meille paljon hyvää ja olemme sen kehittämisessä aktiivisesti mukana. Etsivässä nuorisotyössä täytyy kuitenkin muistaa, mitä työtä teemme – on tavallaan pidettävä kiinni rajoistaan ja työskennellä Ohjaamossa sopivassa määrin. Etsivä nuorisotyöntekijä saattaa helposti joutua hantittilyläiseksi Ohjaamossa, sillä työnkuvamme on laaja."*

- **Pitkät etäisyydet eikä Ohjaamolla seutukunnallista toimintaa**

Vastausten mukaan yhteistyötä estävät paikoin sekä pitkät etäisyydet että oman kunnan nuorten rajaaminen Ohjaamo-palveluiden ulkopuolelle. Tällöin joko nuorten on vaikea kulkea pitkiä matkoja tai Ohjaamo ei tarjoa palveluitaan seutukunnallisesti:

- *”Etäisyys asuinpaikasta Ohjaamoon, sijaitsee toisella paikkakunnalla. Välttämättä nuori ei halua liikkua omasta kunnasta minnekään.”*
- *”Ohjaamon pääkallopaikka on kaukana ja toimii organisaatio rajojemme ulkopuolella.”*
- *”Ohjaamon tiettyjen palveluiden rajaaminen vain X-kaupungin nuorille on suurin este.”*

- **Ohjaamo ei tarjoa riittävää tukea monialaisia palveluita tarvitseville**

Monet vastaajista katsovat vahvasti, että asiakaskunta on Ohjaamojen kanssa yhteistä. Osa kuitenkin kokee, etteivät Ohjaamot tarjoa riittävää tukea haasteellisissa tilanteissa oleville. Kyse on nuorista, jotka tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea ja monialaisia palveluita:

- *”Eriaiset näkemykset siitä, että millaista palvelua Ohjaamo tarjoaa. Etsivän työn näkökulmasta Ohjaamossa on todella pienellä kynnyksellä nostettu kädet pystyyn, jos asia ylittää millään lailla työllisyyden hoitoon liittyviä asioita.”*
- *”Asiakastyöote on työvoimahallinnosta melko pitkälle.”*
- *”TE-palveluiden Ohjaamo-koordinaattorin huono yleistieta nuorten kohtaamisesta ja osallistamisesta.”*
- *”Ohjaamon ja etsivien välillä on ollut monenlaisia erimielisyyksiä niin asiakkaan kohtaamisesta, siitä kenet voi Ohjaamoon viedä asioimaan ja siitä millaista palvelua asiakkaan tulisi saada.”*

- **Toisen työn heikko arvostus**

Paikoin puutteelliseksi koetun yhteistyön taustalla näyttää olevan kokemuksia toisen toimijan työn heikosta arvostamisesta tai yhteistyöhaluttomuudesta. Teema ei nouse vastauksista korostuneesti esille, mutta voi vaikuttaa puutteellisen yhteistyön taustalla:

- *”Toisten työn arvostaminen ja arvioiminen omista näkökannoista katsoen on mielestäni ehkä jossakin tapauksissa estänyt yhteistyötä. Etsivän nuorisotyön arvostelu, teemmekö oikeita asioita, on myös estänyt yhteistyötä.”*
- *”Ihmisten välinen kemia, sekä erilaiset työskentelytavat ovat vaikeuttaneet yhteistyötä.”*
- *”Onneksemme suurin osa Ohjaamossa ja verkostossa toimivista henkilöistä ja yhteistyötahoista on ollut halukasta toimimaan ja kehittämään toimintaa yhdessä. Mutta on ollut myös henkilöitä ja tahoja, jotka ovat hankaloittaneet yhdessä toimimista.”*

8. Yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä

Kyselyn perusteella keskeisiksi etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyötä tukeviksi ja edistäviksi tekijöiksi nousevat yhteistyörakenteet ja johdon tuki, yhteinen suunnittelu ja kehittäminen sekä yhteiset toimintatavat, saman katon alla toimiminen tai yhteinen hallinnollinen rakenne sekä yhteinen näkemys nuorten tarpeista, yhteisistä tavoitteista ja työstä. Osa vastaajista toi esille, että yhteistyö on vahvistunut ja menee oikeaan suuntaan:

- *”Tiedän, että monissa Ohjaamoissa on ongelmia, mutta meidän pikku-Ohjaamossa homma toimii! Hyvän yhteistyön perustana on hyvä suunnittelu ja kaikkien halu sitoutua nuoren parhaaksi tehtävään työhön.”*
- *”Meillä yhteistyötä lisätään ja kehitetään jatkuvasti, ja koen suunnan olevan hyvää.”*

- **Yhteistyörakenteet ja johdon tuki**

Kysely osoittaa selkeästi, että toimiva ja kestävä yhteistyö tarvitsee rakenteita, jotka tukevat sitä ja tuovat sille jatkuvuutta. Yhteiset kokoukset takaavat puitteet säännölliselle vuorovaikutukselle ja luovat perustan yhteiselle kehittämiselle. Olennaisena pidetään myös johdon sitoutumista ja tukea yhteistyön toteuttamiseen ja kehittämiseen.

- *”Yhteispalaverit sekä yhteiset erilaisiin tapahtumiin osallistumiset.”*
- *”Yhteiset säännölliset tapaamiset ja keskustelut alueen tämänhetkisistä ilmiöistä.”*

- *"Johdon sitoutuminen Ohjaamo-talon työskentelyyn."*

- **Yhteinen suunnittelu ja kehittäminen sekä yhteiset toimintatavat**

Vastausten perusteella yhteistyö on jo lähtökohtaisesti rakentunut vahvalle pohjalle, jos etsivä nuorisotyö on ollut mukana suunnittelemassa Ohjaamo-toimintaa. Tämä kannattaakin huomioida uusia Ohjaamoja perustettaessa. Yhteinen kehittäminen sekä vastuista toimintatavoista sopiminen nousevat jatkotyöskentelyssä olennaiseen rooliin.

- *"Etsivä nuorisotyö on alusta alkaen ollut mukana Ohjaamo-toimintaa suunnittelevassa työryhmässä ja siten voinut luoda yhdessä muiden toimijoiden kanssa sopivaa yhteistyötä."*
- *"Tapaamiset, joissa on keskusteltu, mitkä ovat toimintamallit."*
- *"Tiedon jakaminen vastuualueista; yhteiset tapaamiset, joissa työnkuvia ja tehtäviä selkiytetään ja tiedetään puolin ja toisin, missä asioissa kääntyä kenenkin puoleen."*

- **Saman katon alla toimiminen tai yhteinen hallinnollinen rakenne**

Toimivaa yhteistyötä on selvästi edistänyt sekä yhteiseen hallinnolliseen rakenteeseen kuulumisen että fyysisesti samoissa tiloissa tai rakennuksessa toimiminen:

- *"Samoissa tiloissa toimiminen on ollut hyvä asia, joka on mahdollistanut saumattoman yhteistyön."*
- *"Toimiminen saman katon alla."*
- *"Saman organisaation sisällä toimiminen."*
- *"Työn tekeminen saman työnantajan alla."*

- **Yhteinen näkemys nuorten tarpeista, yhteisistä tavoitteista ja työstä**

Kysely osoittaa, että lopulta kyse on siitä, nähdäänkö työ ja sen tavoitteet yhteisinä, ja onko yhteistyölle vahva tahtotila. Tämä tietenkin edellyttää sitä, että yhteistyölle on johdon tuki, sitä edistävät rakenteet ja yhdessä sovitut toimintatavat:

- *"Samassa tilassa toimiminen, yhteinen tahtotila nuorten tilanteiden parantamiseksi, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö yli sektorirajojen, motivoitunut ja osaava henkilökunta sekä kaikkien yhteinen tahtotila toiminnan toteuttamiseksi."*
- *"Yhteinen näky palvelusta ja sen tavoitteista."*
- *"Kummankin tahon yhteinen halu tehdä yhteistyötä toistensa kanssa. Ohjaamon kanssa tehtävä yhteistyö on ollut helppoa. Olemme eri sektorin toimijoita ja voi sanoa, että yhteistyötä arvostetaan ja saamme etsivinä tehdä etsivän työtä. Henkilökuntaa on koulutettu etsivästä työstä: mitä on etsivä nuorisotyö & milloin ohjata etsivälle ja tämä auttaa siinä, että oma työmme pysyy etsivänä nuorisotyönä."*
- *"Nuoret ovat yhteisiä ja tavoite on sama meillä kaikilla, saattaa nuoret elämässä eteenpäin."*

9. Lopuksi – "nuoren etu ja tukeminen olisi yhteinen tavoite"

Kyselyn perusteella etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyössä on suuri kirjo: toiset kokevat sen toimivan aivan loistavasti, mutta monin paikoin siinä nähdään merkittäviä epäkohtia. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn 2018 (OKM/AVI) tulosten mukaan etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön sujuvuus jäsenyyty muita sidosryhmiä hieman heikommaksi. Asteikolla 1–5 kaikkien sidosryhmien yhteistyön sujuvuuden keskiarvo on 3,5, ja Ohjaamo-yhteistyö saa arvon 3,4.²

Etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön epäkohdat liittyvät ennen kaikkea epäselviin rooleihin. Vastuiden ja työnjakojen selkiyttäminen nouseekin tämän kyselyn kautta yhteistyön keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Tähän liittyvää keskustelua toivottiin käytävän paitsi paikallisella myös valtakunnallisella tasolla. Kysely osoittaa, että monet etsivän nuorisotyön toimijoista kokevat Ohjaamoissa tehtävän työn vievän liiaksi aikaa heidän perustehtävältään. Kyselyn mukaan Ohjaamot toimivat useilla pienillä paikkakunnilla liiaksi etsivän nuorisotyön varassa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista palvelujärjestelmän toimivuuden ja

² Bamming, Ruth & Walldén, Jaana 2019: Etsivä nuorisotyö 2018. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Vaasa: Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto.

tehokkuuden eikä nuorten tukemisen kannalta. Tarvitaan molempien toimijoiden tehtävien ja yhteisten rajapintojen kirkastamista.

- *"Etsivällä nuorisotyöllä selkeä oma perustehtävä ja Ohjaamolla oma. Olen kaivannut Ohjaamojen alkuhetkistä lähtien jo vuosia selkeää graafista ohjauskaaviota yhteistyöstä. Miksi sitä ei ole saatu? Esimerkkinä huolikaavio toiselta asteelta. Se on selkeyttänyt erittäin paljon yhteistyötä toiselle asteelle."*

Osa vastaajista painotti paikallisen monialaisen verkoston ja etsivän nuorisotyön merkitystä nuorten tilanteiden edistämisessä. Ohjaamo-toiminnan nähdään soveltuvan suuriin keskuskuntiin ja kaupunkeihin. Mutta etenkin pienillä paikkakunnilla tai maaseutumaisissa kunnissa Ohjaamo-toimintaa ei aina pidetä tarpeellisena, sillä monialaista yhteistyötä toteutetaan muutoinkin:

- *"Hirveän hankala vastata täältä maaseudulta käsin rakentavasti kysymyksiin. Me pärjäämme ilman Ohjaamoa loistavasti ja olemme pyrkineet soveltamaan palvelut mahdollisimman hyvin työpajalta käsin, missä toimii tiiviissä yhteistyössä myös etsivät."*

Nuorten tilanteiden edistämiseksi etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen välistä yhteistyötä on kehitettävä. Yhteistyötä tukevia rakenteita tulee edellyttää ja sitä edistäviä tekijöitä tukea ja vakiinnuttaa. Toimijoiden rooleista, työnjaosta ja prosesseista tulee sopia paikallisesti. Lisäksi tarvitaan valtakunnallista ohjausta. Olennaista on, että yhteistyön vahvistamiselle löytyy hyvä tahtotila:

- *"Nuorten asiallahan tässä ollaan kaikki."*